

Nánási Gábor:¹
A jogorvoslat a törvényesség érdekében, mint rendkívüli jogi eszköz
jelentősége
a 2/2015. számú büntető jogegységi határozat tükrében

A média révén több olyan, egyébként is nagyobb sajtóérdeklődéssel kísért ügyben hozott másodfokú bírósági döntés keltette fel a jogalkalmazók, illetve a társadalom tagjainak a figyelmét, esetenként felháborodását, amelyekben a másodfokon eljáró bíróságok az elsőfokú határozatot hatályon kívül helyezték és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására utasították, gondoljunk csak a Biszku-ügyre vagy a Portik Tamás elleni egyik büntetőügyre.² A jogalkalmazás a legfőbb ügyész által a törvényesség érdekében előterjeszhető jogorvoslattal reagált a bíróságok hatályon kívül helyezésére, illetve ezen jogintézmény kapcsán született meg a 2/2015. számú büntető jogegységi határozat.

A hatályon kívül helyező döntéssel kapcsolatban problémát jelent, hogy a megismételt eljárással elhúzódik a büntetőeljárás, így viszont sérülhet a tisztességes eljárás egyik alapvető követelménye, az ésszerű időn belüli elbíráláshoz való jog nemzetközi jogi dokumentumokban, illetve Alaptörvényben rögzített követelménye.³ Ezen túlmenően az időmúlással nehezebbé válhat a bizonyítás, továbbá, ha meg is állapítják a megismételt eljárás során a terhelt büntetőjogi felelősségét, az időmúlás folytán a kiszabott büntetés lehet súlytalan. Ez pedig ellentétes mind az általános, mind az egyéni megelőzésnek a Büntető Törvénykönyvben megfogalmazott céljaival. Fokozottan sérülnek a büntetési célok, illetve azzal együtt a büntető igazságszolgáltatás résztvevőibe (elsősorban a bíróságokba) vetett bizalom, ha a hatályon kívül helyező és a megismételt eljárás lefolytatására utasító végzés szükségtelen, törvénytörő volt.

Ahhoz, hogy a 2/2015. büntető jogegységi határozat jelentőségét megértsük, röviden szükséges kitérni a másodfokú bíróság felülbírálati jogkörével kapcsolatos szabályokra.

A fellebbezés folytán eljáró bíróság az eljárási törvény nyújtotta keretek között az elsőfokú bíróság által megállapított, megalapozatlannak ítélt tényállást az iratok tartalma, ténybeli következtetés vagy az általa felvett bizonyítás alapján kiegészítheti, illetve helyesbítheti.⁴ A büntetőeljárásról szóló törvény (a továbbiakban: Be.) alapján tehát – egyes kivételektől eltekintve, így például, ha teljesen más tényállás megállapítása látszik indokoltnak – lehetősége lenne arra a másodfokú bíróságnak, hogy hatályon kívül

---

¹ Alügyész, PhD hallgató (ELTE ÁJK Büntető Eljárásjogi és Büntetés-végrehajtás Jogi Tanszék).

² Fővárosi Ítéltábla 6.Bf.261/2014/17. és 3.Bf.253/2014/10. számú végzései. A Biszku-ügy kapcsán a bizonyítékok értékelésével kapcsolatos szakmai véleményét fogalmazza meg Ibolya Tibor: *Egy önkényuralmi bizonyításértékelési elmélet továbbéléséről. Magyar Jog*, 2015/9. 532-534.o.

³ Lásd például a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 4. cikk 3/c. pontját, az Emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény 6. cikk 1. pontját, illetve az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdését.

⁴ A Be. 351. § (1) bekezdése alapján főszabály szerint a másodfokú bíróság kötve van az elsőfokon eljáró bíróság által megállapított tényálláshoz. Megalapozatlanság esetén pedig a Be. 352. §-a szerint járhat el.

helyezés helyett érdemben felülbírálja az elsőfokon eljáró bíróság által elbírált ügyet. Az eljárási törvény által meghatározott hatályon kívül helyezési okok hiányában tehát a hatályon kívül helyezésre csak szűk körben, végső esetben kellene, hogy sor kerüljön. Azon túlmenően, hogy a törvénytől, megalapozatlan hatályon kívül helyezés miatt a megismételt eljárás szükségtelenül elhúzza a büntetőeljárást, külön problémát jelent, hogy az arról rendelkező végzés rendes jogorvoslattal nem támadható.⁵ Ennek következtében ezen, nem érdemi, nem ügydöntő határozatok esetében beáll az alaki jogerő, illetve annak folytán a végrehajthatóság. Rendes jogorvoslat hiányában ezért a törvénytől tartott, az elsőfokú bíróság ügydöntő határozatát hatályon kívül helyező és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására utasító végzés csak a Be. XIX. Fejezetében szabályozott jogorvoslat a törvényesség érdekében nevet viselő jogintézménnyel támadható. Ezen jogintézmény alkalmazása kapcsán azonban eltérő ítélkezési gyakorlat alakult ki. A BH2010.146. számon közzétett – és a 2/2015. büntető jogegységi határozattal egyező jogi álláspontot kifejtő – eseti döntésben a Kúria – még Legfelsőbb Bírósággént – helyt adott a legfőbb ügyészi indítványnak, míg a Bt.II.1592/2014/12. számú végzésével az indítványt elutasította. Ezen végzés lényege szerint a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat csak a jogerőre képes és ténylegesen jogerőre emelkedett határozattal szemben vehető igénybe. A másodfokú bíróságnak az elsőfokú bíróság ügydöntő határozatát hatályon kívül helyező és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására utasító határozata viszont nem jogerőképes határozat, az nem emelkedhet jogerőre. Ekként viszont a másodfokú bíróság elsőfokú határozatot hatályon kívül helyező és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására utasító végzése ellen nem vehető igénybe.

A megosztott ítélkezési gyakorlatot végül a 2/2015. büntető jogegységi határozat egységesítette.

A jogegységi határozat lényege szerint a másodfokú bíróság elsőfokú határozatot hatályon kívül helyező és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására utasító végzése alaki jogerővel bír. E döntés ugyanis rendes jogorvoslattal egyáltalán nem támadható meg, a határozat meghozatalával így az alaki jogereje folytán nyomban végrehajthatóvá válik. Ennek következtében ellene a legfőbb ügyész a törvényesség érdekében jogorvoslatot jelenthet be.

A jogorvoslat a törvényesség érdekében rendkívüli, csak a legfőbb ügyész által a jogerős és törvénytől határozatokkal szemben előterjeszhető jogi eszköz, amelyet a Kúria bírál el. Az lényegében bármilyen jogerős és törvénytől határozattal szemben előterjeszhető, kivéve, ha a határozatot a Kúria hozta, illetve ha a törvénytől a Be. XXIX. Fejezete szerinti különleges eljárás valamelyikével orvosolható.⁶

Mégsem tekinthetjük azt rendkívüli jogorvoslatnak – a törvényben sem ott szerepel, – továbbá a hatásait, jogkövetkezményeit tekintve is sajátos jogintézmény.

⁵ A jogorvoslat lehetőségének a kizártsága a Be. 386. § (1) bekezdéséből következik.

⁶ Ld. a Be. 433. §-át és a különleges eljárások kapcsán – a Be. 430. §-ára figyelemmel – a Be. 416. § (4) bekezdésének c) pontját.

Ami a jogorvoslati jelleg hiányával kapcsolatos tulajdonságát képezi, azt jól foglalja össze Király Tibor meghatározása. Király professzor szerint az ugyanis „*nem a felek, hanem csak a legfőbb ügyész által igénybe vehető jogi eszköz és elsődleges célja nem a felekre kiható határozat elérése, hanem annak deklarációja, hogy a megtámadott határozat törvényt sértő és, hogy mi lett volna a törvényes határozat*”.⁷ Az tehát lényegében deklaratív döntést eredményez. A törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat alapján pedig két fajta határozat meghozatalára kerülhet sor: ha a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat alapos, a Kúria ítéletében megállapítja, hogy a megtámadott határozat törvényt sértő, egyéb esetben azt végzésével elutasítja.⁸ A Kúria ugyanakkor a terhelt javára is határozhat. Ha ugyanis megállapítja a törvényt sértést, a terheltet felmentheti, a kényszergyógykezelését mellőzheti, az eljárást megszüntetheti, enyhébb büntetést szabhat ki, vagy enyhébb intézkedést alkalmazhat, vagy ilyen határozat meghozatala érdekében a megtámadott határozatot hatályon kívül helyezheti, és szükség esetén az eljárást új eljárásra utasíthatja.⁹ Az elsőfokú bíróság ügydöntő határozatát hatályon kívül helyező végzések szempontjából jelentősége az előbbi esetnek, a törvényt sértés tényét, illetve annak esetleges hiányát megállapító döntésnek van.

A fentiekből következik, hogy amennyiben a Kúria alaposnak találja az indítványt, úgy csak a törvényt sértés tényét állapíthatja meg, az ügy érdemében nem foglalhat állást. A törvényt sértés megállapítása pedig „*nem a múltat, hanem a jövő jogalkalmazása számára tartalmazhat iránymutatást*”.¹⁰

A 2/2015. számú büntető jogegységi határozat jelentősége tehát abban áll, hogy a legfőbb ügyész indítványa alapján utólag megállapíthatja egyes hatályon kívül helyező és új eljárásra utasító végzésekről azok törvényt sértő voltát. A jogegységi határozat 2015. június 29. napját követő meghozatala óta pedig már több egyedi esetben, így a bevezetőben említett Biszku Béla, illetve Portik Tamás elleni ügyben is megállapította a törvényt sértés tényét a Kúria.¹¹ Kijelenthető ezért, hogy a fontos és jelentős a kúriai döntés, hiszen ésszerűbbé, illetve egységesebbé teheti a másodfokú bíróságok hatályon kívüli helyezési gyakorlatát, hiszen iránymutatást tartalmazhat a hasonló esetek megítéléséhez. A konkrét büntetőügyekben azonban az ügy érdemi elbírálására befolyása nincs a Kúria döntésének. Az igazi megoldás ezért az lenne, ha nem csak a hatályon kívül helyező döntés meghozatala után, elvi jelleggel foglalhatna állást a Kúria, hanem maga a hatályon kívül helyező végzés is, annak meghozatalakor támadható lenne fellebbezéssel. A készülő új eljárási törvényben ezért érdemes lenne mindenképp lehetővé tenni, hogy rendes jogorvoslattal is támadható legyen a másodfokú bíróság elsőfokú határozatát hatályon kívül helyező és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására utasító végzése.¹²

⁷ Király Tibor: *Büntetőeljárás jog*. Osiris Kiadó, Budapest, 2008. 581. o.

⁸ Be. 436. §.

⁹ Be. 437. §.

¹⁰ Király i.m. 582. o.

¹¹ Bt.III.1604/2015. és Bt.III.1503/20L5/9. számú ítéletek.

¹² Lásd ezzel kapcsolatban a Kúria Büntető Kollégiumának Joggyakorlat-elemző csoportja által készített 2012.El.II.E.1/6. számú, *A bíróságok hatályon kívül helyezési gyakorlatának elemzése*, Büntető ügyek 2012. címet viselő Összefoglaló vélemény 44-45. oldalát. http://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemeny012iimod2.pdf (Letöltve: 2016.04.03.).